

Foto: Annette Nilsson

Chiquitanos i Bolivia

Rätten till land

[Chiquitanos: Bolivia] Bolivia fick 1996 en jordreforms lag som gav ursprungsfolket chiquitanos rätt att kollektivt äga traditionellt land. De lokala indianorganisationerna har gjort anspråk och fått rätt till områdena Lomerío och Monte Verde på Bolivias lågland.

Jordreforms lagen har gjort det möjligt för chiquitanos att hävda sin rätt och tvinga olagliga markägare att flytta. Men lagen innebär en långsam administrativ process och dess genomförande har mött motstånd från illegala bosättare.

I jämförelse med de senaste decennierna har lagstiftningen ändå förbättras avsevärt för Bolivias ursprungsfolk. I en lag från 50-talet betraktas ursprungsfolk visserligen som ägare till den mark de använder, men den lagen omsattes inte i praktiken och marken på det bolivianska låglandet koncentrerades allt mer till jordägare med europeisk härkomst.

Bolivias lagar förändrades i början av 90-talet under internatio-

nell och nationell påverkan. Internationellt hade ILO-konventionen 169 kommit till och det fanns en världsoption för hållbar utveckling. Nationellt genomfördes en månads lång fredlig marsch för "territorium och värdighet" arrangerad av indianorganisationer. I samband med protestmarscherna erkände staten vissa landområden som traditionell mark och 1991 skrev Bolivia på ILO-konventionen 169. Några år senare tillkom även en nationell lagstiftning i form av jordreforms lagen från 1996. Först då kunde chiquitanos-indianerna ansöka om kollektivt ägandeskap av land och inte bara individuellt ägandeskap som tidigare.

Det goda exemplet: Lomerío

I Lomerío bor det cirka 5.000 chiquitanos på en yta av 2.890 kvadratkilometer. Lomerío betyder backlandskap och är verkligen ett böljandelandskap ett stycke öster om regionhuvudstaden Santa Cruz. De 28 byarna i Lomerío har slagit sig samman och bildat organisationen CICOL¹ som kämpar för och bevakar chiquitanos rättigheter. CICOL-kontoret ligger i byn El Puquio och där finns också ett lokalt lantmäteri som är ett viktigt verktyg i landreformsarbetet.

I en första fas av landreformen för att ge Lomerío status som kollektiv traditionell mark², fick landägare i Lomerío möjlighet att lägga fram dokument som kunde intyga deras rätt till sitt landområde. Jordreformsmyndigheten³ satte igång en kampanj i dagspress och radio för att informera om landreformen och landägarnas rättigheter. Samtliga chiquitanos beslutade att ge upp sina individuella rättigheter så att all mark skulle kunna ingå i det gemensamma landområdet, men de största landområdena tillhörde 34 personer utan släktskap med chiquitanos. Endast 16 av dem trädde fram och visade sina papper.

Resultatet av landmätningen visade att tredje mans egendomar motsvarade ungefär hälften av det område som chiquitanos gjort anspråk på. Landägarna ville då att mätningen skulle göras om. Chiquitanos kallade till ett stormöte där man enades om att inte gå med på en ny mätning, och det stannade vid det. Jordreformsmyndigheten beslutade att tredje man fick behålla 23 procent av sina ägor, vilket motsvarar 330 kvadratkilometer och är 10 procent av hela Lomerío.

Hot om våld i Monte Verde

Processen i Monte Verde har gått till på liknande sätt. Här är landarealen något större än i Lomerío, cirka 8.700 kvadratkilometer och området är relativt glest befolkat. I Monte Verde finns ett antal landägare som driver boskapsuppfödning och skogsbruk. Deras landområden har mätts ut och landreformsmyndigheten fattade beslut om deras egendom 2003. Under 2005 arbetade myndigheten med att återföra delar av tredje mans områden till chiquitanos. Vissa tidigare jordägare som nu var helt utan land måste flytta från området, och i samband med det förekom det protester.

Amnesty International har sedan 2001 dokumenterat attacker mot tjänstemän som arbetat med landreformen i Monte Verde samt dödshot mot ursprungsfolksledare och juridiska rådgivare. Det har också rapporterats om anlagda bränder och vandalisering. I november 2005 krävde tredje man ett uppehåll i jordreformsarbetet, och då hindrades myndighetspersonal från att beträda Monte Verde och teknisk utrustning togs ifrån dem.

I San Javier, i Concepcion och i Lomerío arbetar tre indianorganisationer för att försvara rättigheterna till Monte Verde. När arbetet stoppades kallade de folket i byarna till ett informationsmöte och mötet krävde att jordreformsarbetet skulle återupptas. Några veckor senare hade motståndet lagt sig och jordreformsmyndigheten kunde återuppta sitt arbete.

Löften från Evo Morales regering

I januari i år tillträdde Evo Morales som Bolivias president och han är den första presidenten som kommer från ursprungsfolket. Ministern för ursprungsfolksfrågor Hugo Salvierra har lovat att landreformerna som pågått i nära tio år ska skyndas på ordentligt och slutföras under 2006. Det kanske verkar väl optimistiskt, men Salvierra menar att det ska bli möjligt genom att den juridiska processen förenklas så att handläggningstiderna blir kortare.

Annette Nilsson
socialantropolog

Källor:

CIDOB, en organisation för ursprungsfolk med statistik om landreformen: www.cidob-bo.org
Lokaltidningen 'El Deber': www.eldeber.com.bo

Nilsson, Annette, 2003, The Struggle for Development in Lomerío, in the Bolivian Lowland – A report from a Minor Field Study June-August 2003, D-uppsats i socialantropologi, Lunds universitet

Tercero Cuéllar, Elva, 2002, Lomerío – La demanda de un pueblo y el proceso legal, Santa Cruz: CEJIS

- 1 Indianorganisationen i Lomerío, CICOL = Central Indígena de Comunidades Originarias de Lomerío
- 2 I Bolivia används akronymen TCO som står för Tierra Comunitaria de Origen
- 3 Jordreformsmyndigheten, INRA = Instituto Nacional de Reforma Agraria

CICOL-huset i Lomerío
Foto: Annette Nilsson

